

«ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ»

The background features a light blue and white checkered pattern. Overlaid on this are several blue geometric shapes, including triangles and polygons, which form a stylized landscape or a series of steps. A prominent white line graph with sharp peaks and valleys is drawn across the lower half of the image, suggesting growth and fluctuation. A dashed grey line also follows a similar upward trajectory in the background.

**КОЛЕКТИВНА
МОНОГРАФІЯ**

**ХЕРСОН
2016**

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Колективна монографія

*за загальною редакцією
доктора технічних наук, професора
Соколової Надії Андріївни*

Херсон
ПП Вишемирський В.С.
2016

УДК 330.111.66:005.8
ББК 65.050
И 74

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Херсонського національного технічного університету
(протокол № 4 від 9 грудня 2016 р.)*

Рецензенти:

Соколовська З.М. д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій Одеського національного політехнічного університету
Чернов С.К. д.т.н., професор, завідувач кафедри управління проектами Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Авторський колектив:

Данилець Є.В., Дурнов Є.О., Ігнатенко Г.А., Соколова Н.А., Старун Н.В., Григорова А.А., Соколова О.В., Расторгуєв В.С., Коваленко В.Ф., Гапонов В.О., Наумов О.Б., Райко Г.О., Карамушка М.В., Волкова О.В., Сидорук М.В., Хапов Д.В., Соколов А.Є., Дигало О.О.

И 74 ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ: колективна монографія / За загальною редакцією д.т.н., професора Соколової Н.А. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. – 240 с.

ISBN 978-617-7273-64-5

Монографія присвячена впровадженню математичних методів, моделей та інформаційних технологій в різних сферах суспільного життя та економічного розвитку регіону.

В монографії представлено змістовне обґрунтування особливостей ефективного управління конкурентоспроможністю підприємств та регіону в цілому, базуючись на методології економіко-математичного моделювання, що не представляється можливим без застосування сучасних інформаційних технологій. В роботі доведено, що для ефективного управління конкурентоспроможністю підприємств та регіону в цілому, важлива не тільки оцінка фактичних конкурентних позицій, скільки їх аналіз, прогнозування та розробка актуальних управлінських рішень, що не можливе без застосування сучасних інформаційних технологій.

Монографія розрахована на фахівців у галузі економіки, інформаційних технологій, фінансів, банківництва, державного управління, науковців, викладачів, аспірантів, магістрів та студентів.

Матеріали монографії представлено у авторській редакції.

**УДК 330.111.66:005.8
ББК 65.050**

ISBN 978-617-7273-64-5

© ХНТУ, 2016
© ПП Вишемирський В.С., 2016

ВСТУП

У сучасних ринкових умовах стабільний успіх підприємства залежить від ефективного впровадження в своїй діяльності інформаційних технологій, регулярного збору та акумулювання інформації про стан ринків, власні перспективи та можливості, що дозволяє розробляти стратегію та тактику фінансово-господарської діяльності.

В умовах сучасного розвитку інформаційних технологій, алгоритми автоматизованого управління застосовуються в системах управління сільськогосподарськими, торговими, туристичними підприємствами, а також в системі планування вантажоперевезень логістичної фірми, для підвищення конкурентоспроможності регіону.

В економічно нестійких для підприємств умовах на сьогоднішній день спостерігаються фінансові ускладнення, зумовлені як зовнішніми загальнодержавними проблемами: нестабільність політичної ситуації, недосконалість законодавчої бази, криза неплатежів, спад виробництва, так і внутрішніми: неефективне використання коштів, недосконалий маркетинг, відсутність виробничого та фінансового менеджменту, незбалансованість фінансових потоків.

Питання визначення конкурентоспроможності та системи чинників її забезпечення є надзвичайно важливим для утримання певних сегментів ринку та загалом ефективного функціонування підприємств. Завдяки конкуренції можливо досягти балансу між суспільними інтересами та прагненням виробників до збільшення прибутку, при якому свобода одного підприємця на ринку обмежується свободою іншого. З метою подальшого підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та утримання його конкурентних переваг, підприємства як суб'єкти господарювання повинні приділяти увагу розробці заходів по реалізації цієї задачі, а саме розробці стратегічних напрямків підвищення рівня конкурентоспроможності шляхом ефективного управління із використанням інформаційних технологій.

Для отримання успіху у конкурентній боротьбі потрібен постійний моніторинг потрібних ринків, позицій фірми, позицій конкурентів, смаків і переваг постійних споживачів, досліджень сильних і слабких сторін власної господарської діяльності, здатність та швидка пристосованість до змін ринку.

В роботі переконливо доведено, що для ефективного управління конкурентоспроможністю підприємств та регіону, важлива не тільки оцінка фактичних конкурентних позицій, скільки їх аналіз, прогнозування та розробка актуальних управлінських рішень, що не можливе без застосування сучасних інформаційних технологій.

ЗМІСТ

1.	Данилець Є.В., Дурнов Є.О.	Моделі та методи аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства	5
2.	Ігнатенко Г.А.	Інформаційні технології аналізу проектів соціально-економічного розвитку Голопристанського району	26
3.	Соколова Н.А., Старун Н.В.	Економіко-математичне моделювання та інформаційна система управління діяльністю логістичної фірми	40
4.	Григорова А.А.	Інформаційні технології аналізу страхового ринку України	71
5.	Соколова О.В., Расторгуєв В.С.	Аналіз діяльності підприємства харчової промисловості	86
6.	Коваленко В.Ф., Гапонов В.О.	Економіко-математичне моделювання складових системи управління діяльністю суб'єкта агротуристичного бізнесу	100
7.	Наумов О.Б., Райко Г.О.	Моделювання розвитку агропромислового підприємства	132
8.	Карамушка М.В., Волкова О.В.	Інформаційні технології аналізу конкурентної позиції підприємства в сфері туризму	160
9.	Сидорук М.В.	Проектування експлуатації та розвитку мережі водопроводу у Дніпровському районі м. Херсону із застосуванням інформаційних технологій	181
10.	Хапов Д.В.	Аналіз розвитку місцевого самоврядування в Україні	198
11.	Соколов А.Є., Дигало О.О.	Інформаційна технологія управління проектами створення регіональних медичних комплексів	212
	Додатки		238

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Хапов Д.В.

к.т.н., доцент кафедри економічної кібернетики та управління проектами
Херсонський національний технічний університет

Вступ. Становлення та розвиток місцевого самоврядування є необхідною умовою формування й функціонування громадянського суспільства, яке через відповідні інститути здійснює визначальний вплив на розвиток місцевого самоврядування. Ці процеси, як і багато інших у суспільстві, взаємозумовлені.

Використання системного, порівняльно-правового, формально-логічного, структурно-функціонального та інших методів наукових досліджень надає змогу сформулювати висновки і пропозиції щодо місця й ролі місцевого самоврядування у процесі розвитку громадянського суспільства, що має як теоретичне, так і практичне значення і може бути враховано при визначенні статусу органів і посадових осіб місцевого самоврядування, правового регулювання форм самоорганізації населення й методів вирішення питань місцевого значення.

Формування дійових, активних територіальних громад – головний чинник демократизації суспільства і ствердження незалежності народу від свавілля державної влади. А для цього важливо, щоб громади створювали належні владні інституції, які реально, а не формально, будуть їм підзвітні й підконтрольні [1-4].

Сенс місцевого самоврядування полягає ще й у тому, щоб якомога більше людей зацікавити справами суспільства. Сила громади залежить від активності її членів. На рівні територіальних громад як раз і можлива найбільш ефективна (наочна) реалізація принципу народовладдя. Статус громадянина демократичної держави зумовлюється насамперед силою і значенням громади в політичному житті країни, а не самою державною владою, яка за інших історичних і політичних умов воліє розглядати громадянина радше в статусі підлеглого. Громадянське суспільство створюється не просто «знизу», а перш за все через громади з їх засадничим принципом самоврядування. В останніх ефективніше можуть бути реалізовані принципи рівності й демократії, тому сила громади в суспільстві, по суті, має бути первинною щодо політичної влади й контролю над нею.

Процеси децентралізації, впровадження принципу субсидіарності, конкурентне середовище, підвищення рівня вимог людини до різноманітності та якості отримуваних нею послуг, збільшення її впливу на

владу зумовили пошук нових моделей побудови та організації діяльності муніципальних інститутів з урахуванням сучасної парадигми управління.

Актуальні проблеми місцевого самоврядування в Україні.

Інститут місцевого самоврядування має складну суспільно-державну природу. Місцеве самоврядування (як складова суспільства) об'єктивно знаходиться в «конструктивній опозиції» до держави, особливо в питаннях захисту інтересів місцевих громад. Ця обставина вимагає або побудови складної процедури узгодження інтересів держави і територіальних громад, або посилення тиску органів державної влади на місцеве самоврядування.

Місцеве самоврядування є найефективнішим інструментом місцевого управління та розвитку територій. Там, де воно дійсно функціонує, де місцеве населення має реальне право та можливість самостійно вирішувати питання місцевого значення, спостерігається зростання доходів місцевих бюджетів та соціально-економічний розвиток в цілому [5-8].

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні є певний досвід активної співпраці органів місцевого самоврядування з населенням громад. Це є прикладом реального та дієвого місцевого самоврядування. Але це ще не стало постійною практикою для всіх органів місцевого самоврядування України. На жаль, не всі міста, села та селища України використовують можливості, надані законодавством. В основному це стається з таких причин:

1. Небажання органів влади та їх представників «відкритися» для населення, співпрацювати з ним. Зараз в деяких органах державної влади та органах місцевого самоврядування ще простежується тенденція до так званої «закритості». Не всі їх представники розуміють необхідність тісної співпраці та взаємодії з населенням.

2. Відсутність законодавчого зобов'язання (а не можливості) органів влади спільно з громадськістю вирішувати всі важливі питання, що виникають.

3. Хвилювання з боку влади, що громадськість через свою участь уповільнить процес прийняття рішень.

4. Необізнаність громадськості, відсутність у більшості населення конкретних знань про діяльність органів влади, його обов'язків перед громадою; незнання своїх прав, обов'язків та законодавства взагалі.

Процес широкого використання механізмів залучення громадськості до співпраці з органами влади усіх рівнів в Україні тільки розпочинається. З метою підвищення якості функціонування органів місцевого самоврядування, зміцнення його демократичних основ та подальшого розвитку необхідно, зокрема, створити методологічні та технологічні основи, що забезпечували б конкретні механізми і інструменти здійснення процесу реалізації прав громадян на активну і широку участь у місцевому самоврядуванні. Сучасний розвиток демократії в Україні вимагає

вдосконалення механізмів взаємодії громадян і держави, її методів та форм [9-11]. В контексті активізації формування громадянського суспільства в Україні найактуальнішими питаннями сьогодення є налагодження ефективної взаємодії між владою та суспільством, створення дієвих механізмів цього процесу. Особливо це стосується органів місцевого самоврядування тому, що вони є найбільш наближеними до населення. Розвиток та зміцнення місцевого самоврядування як форми народовладдя служитиме запорукою подальшого розвитку держави в цілому.

Формування моделі розвитку територіальної громади на основі сучасних підходів.

Значна кількість проблем у забезпеченні життєдіяльності територіальних громад, нестабільність сучасного економічного і соціального середовища, а також суттєве підвищення протягом останніх років ролі м'яких факторів у суспільному розвитку свідчать про неефективність існуючих традиційних моделей і підходів щодо забезпечення функціонування територіальних громад. При плануванні місцевого розвитку слід враховувати загальні суспільні тенденції та їхній вплив на функціонування конкретної територіальної громади [9].

Найбільш відомим і поширеним підходом щодо забезпечення розвитку територій і місцевих громад є системний підхід, згідно з яким відповідна модель передбачає внутрішнє і зовнішнє середовище, а функціонування елементів цих середовищ знаходиться у взаємозв'язку з іншими елементами. У рамках цього підходу вважається, що покращення функціонування якоїсь сфери чи галузі призводить до позитивних змін в інших сферах і галузях. Системний підхід на сьогодні знаходить своє відображення в місцевих програмах соціально-економічного розвитку усіх територій України. У практичній площині під цим підходом досить часто мається на увазі забезпечення комплексного, збалансованого розвитку територіальних громад на основі їх потенціалу. Разом з тим, таке розуміння системного підходу значно звужує можливості його застосування при плануванні місцевого розвитку. Так, прагнення бути успішними у всіх сферах не дозволяє концентрувати ресурси на пріоритетних напрямках, реалізація яких врешті могла б призвести до позитивних змін і в інших сферах.

Впровадження та використання критеріїв оцінки діяльності органів місцевого самоврядування.

Основними цілями уряду по відношенню до населення має бути надання найкращих і найякісніших послуг з найефективнішими затратами при прозорій діяльності та чіткій відповідальності.

Одним із шляхів, що забезпечують досягнення вказаних цілей, є критерії оцінки результативності діяльності. Вони є одним з інструментів, що використовуються як для самої організації діяльності органів влади, так і для її якісної оцінки. Критерії оцінки результативності діяльності є також інструментом підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади

з громадськістю. Вони показують наскільки результативно працює влада, по яким напрямам вона використала наявні ресурси та в якій кількості. Завдяки цим критеріям громадськість має можливість контролювати діяльність влади. Оцінювання за цими критеріями надає інформацію, яку органи влади можуть використовувати при прийнятті управлінських рішень для поліпшення якості їх діяльності; покращує контроль за поточним виконанням й плануванням на майбутнє з більшою точністю і гнучкістю. Критерії оцінки результативності діяльності влади використовуються в багатьох розвинених демократичних країнах. Вони допомагають оцінювати якість та ефективність послуг, що надають органи публічної влади, результативність їх діяльності в цілому. Так, наприклад у Канаді критерії результативності використовуються з таких основних причин:

1. Оцінка допомагає поліпшити якість самої діяльності. Вважається, що урядові програми існують для надання різних послуг населенню і, таким чином, сприяють підвищенню рівня життя. Виконавчі критерії визначають для муніципалітетів шляхи їх оптимальної діяльності по наданню високоякісних, ефективних і продуктивних послуг мешканцям громади.

2. Виконавчі критерії посилюють відповідальність. Вони мають важливе значення для бюджетного процесу, який можуть значно покращити шляхом оцінки відповідності рівня послуг затратам коштів.

3. Виконавчі критерії підвищують прозорість діяльності влади, тому що документи щодо оцінки результативності її діяльності на основі зазначених критеріїв завжди доступні для широкого колу громадськості [10].

Важливою складовою частиною сукупного економічного потенціалу регіону є демографічний і трудовий потенціали.

Демографічний потенціал – це, насамперед, чисельність і тривалість життя населення. Її найважливіші показники – народжуваність і смертність, статеві-вікова структура, розподіл населення на міське і сільське.

Трудовий потенціал – це можливості, навички, знання, здібності, якими володіє працездатне населення.

Трудові ресурси – частина населення, яка завдяки сукупності фізичних здібностей, спеціальних знань і досвіду може брати участь у процесі відтворення, створення матеріальних і нематеріальних благ і послуг.

У вирішенні завдань соціально-економічного розвитку все більш важливу роль покликана грати наукова та інноваційна політика держави [11].

Сьогодні науковий потенціал визначається як сукупність ресурсів та умов здійснення наукових досліджень.

Значення, якість і продуктивність потенціалів наукової і науково-технічної діяльності характеризують такі кількісні та якісні параметри й показники: кількість наукових організацій, їх функціональна структура, обсяги і структура досліджень і розробок, наукові кадри, фінансове забезпечення, матеріально-технічна база, науково-інформаційні ресурси, система управління науковою сферою.

Виробничий потенціал являє собою сукупність всіх видів ресурсів і умов здійснення суспільного відтворення товарів і послуг. Він є найважливішим компонентом сукупного економічного потенціалу, які характеризують продуктивні сили і виробничі відносини реального сектора економіки.

Зовнішньоекономічний потенціал – сукупність всіх ресурсів і умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності регіону. Він визначається наявністю природних ресурсів, створеними виробничим і науково-технічним потенціалом, інфраструктурою, соціальною сферою, продукція і послуги яких експортуються за межі країни або продаються іноземним громадянам, фірмам і організаціям, включаючи спільні та іноземні підприємства, без вивезення за кордон.

Інтерактивна система обслуговування територіальних громад, з метою збереження соціальних і економічних умов проживання.

Світова криза змінює спосіб мислення, суттєво змінює світ, в тому числі, змінюється і Україна: її влада, бізнес, громадськість та шлях взаємодії в інноваційному оновленні реальної економіки та фінансів. Суспільство повинно стати конкурентоздатним у складному глобалізованому світі. Новою для України перспективною формою взаємодії влади, бізнесу і громадськості може стати їх спільна діяльність в складі територіально-галузевих добровільних об'єднань взаємодоповнюючих територіальних ресурсів. Інтерактивна система – довіра, взаємодопомога та взаємодія в спільному виробництві інноваційних товарів і послуг. Україні потрібна нова управлінська модель, бо кризу здолають нові знання та технології, новий рівень внутрішнього попиту.

Світовий і поки ще невеликий український досвід демонструє низку переваг інтерактивної системи, особливо в контексті Закону «Про об'єднання громад», що забезпечує в частині поєднання конкуренції з кооперацією, уособлює «колективну ефективність», створює «гнучку спеціалізацію». Місія будується на використанні ефекту масштабу. Інтерактивна система – це точки зросту, стимулятори технічного прогресу, які являють собою механізм підвищення регіональної і національної конкурентоспроможності.

Дійсно вже настав час нам врахувати, що в умовах епохи глобалізації почався активний розвиток регіональної спеціалізації, що базується на геоекономічних і системних перевагах, які дають можливість освоювати нові технології і на регіональному рівні здійснювати діяльність. Тому

сучасним робочим принципом у світі став лозунг: «Думати глобально – діяти регіонально!».

Інтерактивність – це принцип організації взаємодії системи, при якій мета досягається інформаційним обміном учасників в цій системі.

Тому чітке розуміння методологічних основ, вивчення та аналіз кращого світового досвіду з формування та розвитку інтерактивної системи дозволить успішно виконувати завдання Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів, а саме досягнути світового рівня розвитку національної інноваційної системи, трансферу технологій та формуванню інноваційних програм. Ступінь інтерактивності – це показник, який характеризує наскільки швидко і комфортно користувач може досягти своєї мети.

В інтерв'ю регіональні експерти також відмітили, що створені у проектах структури підтримки різних рівнів – від організацій громад до районних ресурсних центрів та муніципальних відділів підтримки були цілком адекватні для вирішення завдань місцевого розвитку, хоча ефективність їхньої діяльності напряду залежить від конкретних людей, які працюють у них. В опитуванні регіональних експертів ключовий учасник процесу місцевого самоврядування – організації громад – отримали доволі високу оцінку ефективності, позаяк 84,9% Отже, вони є справді дієвою формою обміну досвідом. Усі створені інституції підтримки (організації громад, районні та обласні ресурсні центри, форуми місцевого розвитку та обласні координаційні ради) не менш ніж 80% експертів оцінили як скоріше або дуже ефективні.

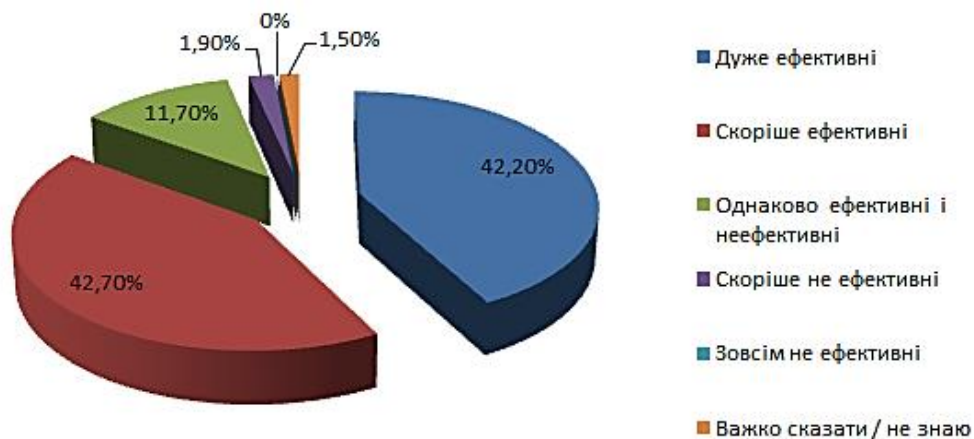

Рис. 1. Оцінка ефективності у сприянні процесам місцевого розвитку організацій громад (відсоток від усіх регіональних експертів, обсяг вибірки 206)

Обернено протилежний результат був виявлений у проекті МПВСР – найбільш корисною структурою були визнані муніципальні відділи підтримки – як дуже ефективні або скоріше ефективні їх охарактеризували

91,1% експертів. При цьому організації громад отримали оцінку як скоріше ефективні або дуже ефективні від 73,3% експертів, а форуми муніципальної ради сталого розвитку тільки 62,5% респондентів.

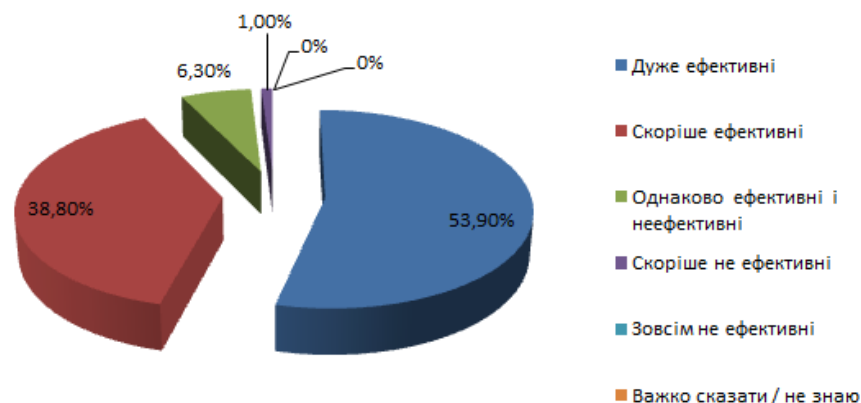

Рис. 2. Оцінка ефективності у співпраці між громадою та місцевою владою (відсоток від усіх регіональних експертів, обсяг вибірки 206)

Так само усі створені в обох проектах інституції підтримки отримують вищу оцінку у сприянні співпраці між громадами та місцевою владою. Якщо аналізувати відповіді експертів МРГ окремо, можна стверджувати, що найбільш ефективними у співпраці між громадою та місцевою владою є організації громад (93,4% опитаних експертів МРГ вважають їх дуже або скоріше ефективними у співпраці між громадою та місцевою владою) та форуми місцевого розвитку (93,3%). Обласні координаційні ради вважають ефективними 85,3% опитаних регіональних експертів МРГ. Регіональні експерти МПВСР так само вважають організації громад найбільш ефективними (91,1%). Форуми муніципальної ради сталого розвитку, на думку експертів, менш ефективні, хоча сам рівень ефективності високий (69,6%). Необізнаність частини респондентів стосовно ФМРСР (19,6%) може пояснюватись тим, що ФМРСР створюються у містах, які мають тривалий досвід застосування підходу до місцевого розвитку за участі громад (у 6 з 29 міст).

Таблиця 1

Ефективність у співпраці між громадою та місцевою владою наступних структур (відсоток від регіональних експертів МРГ, обсяг вибірки 150)

	Дуже ефективні	Скоріше ефективні	Однаково ефективні і неефективні	Скоріше не ефективні	Зовсім не ефективні	Важко сказати / не знаю
Організації громад	58,7	34,7	6,7	0,0	0,0	0,0
Форуми місцевого форуму	42,0	51,3	4,0	0,7	0,0	2,0
Обласні координаційні ради	40,0	45,3	9,3	1,3	0,0	4,0

Регіональні експерти в інтерв'ю відмічали, що і організації громад, і ресурсні центри (такі, як РРЦ та МВП) виявляються корисними для проектної, грантової та іншої діяльності і поза межами проектів.

Таблиця 2

Оцінка змін протягом останніх кількох років у професійних якостях експертів (відсоток від регіональних експертів, обсяг вибірки 150)

	Дуже ефективні	Скоріше ефективні	Однаково ефективні і неефективні	Скоріше не ефективні	Зовсім не ефективні	Важко сказати / не знаю
Знання процесів місцевого самоврядування	58,3	39,8	1,9	0,0	0,0	0,0
Навички співпраці з громадами	71,8	26,7	1,0	0,5	0,0	0,0

Дані опитування свідчать, що це завдання успішно реалізовано, адже згідно з відповідями представників груп управління організацій громад, 71,4% громад, охоплених опитуванням, подавали заявки на інші гранти або конкурси поза проектами ПРООН, причому 84% з тих, які подавали заявки, вигравали гранти або конкурси.

В опитуванні всім членам громад також ставилося запитання про те, чи їхні організації реалізують інші ініціативи за власний кошт. Згідно з результатами опитування, абсолютна більшість респондентів 86% (71,8-96,4% у різних проектах ПРООН) повідомили, що їхні організації дійсно реалізують додаткові ініціативи. Якщо ж провести розрахунки стосовно поширеності серед громад, то вийде, що в кожній громаді є люди, які повідомили про проведення ініціатив поза рамками проекту [12].

Для успішної реалізації поставлених завдань (зокрема збору грошових внесків), організаціям громад та органам їхнього управління мають довіряти члени громади – а отже, вони мають діяти прозоро. За словами представників громад на фокус-групах, інформація про надходження і витрати коштів доступна для усіх охочих. З метою інформування громади про хід робіт, створюються інформаційні стенди, видаються інформаційні бюлетені. Окрім цього, люди бачать результати роботи – відремонтовані будівлі, налагоджене водопостачання тощо – що також демонструє, що кошти були витрачені за призначенням. Суб'єктивні враження, висловлені окремими представниками зацікавлених, груп потребують перевірки кількісними методами, що забезпечує опитування членів організацій громад. Зважаючи на те, що тільки 0,6-8,8% респондентів стверджують, що зовсім не ознайомлені із різними аспектами діяльності організацій своїх громад, а від 76,2% до 90% скоріше або повністю ознайомлені із визначенням пріоритетів діяльності, звітами про використання коштів, виконанням робіт на об'єктах та прийняттям рішень, в цілому діяльність організацій громад є доволі прозорою. Втім, обізнаність стосовно різних видів діяльності є дещо відмінною. Так,

найкраще респонденти обізнані із процесом прийняття рішень (90,0% повідомили, що вони скоріше або повністю ознайомлені). А відносно найгірше – із громадським аудитом (61,6%) та проведенням тендерів (59,8%).

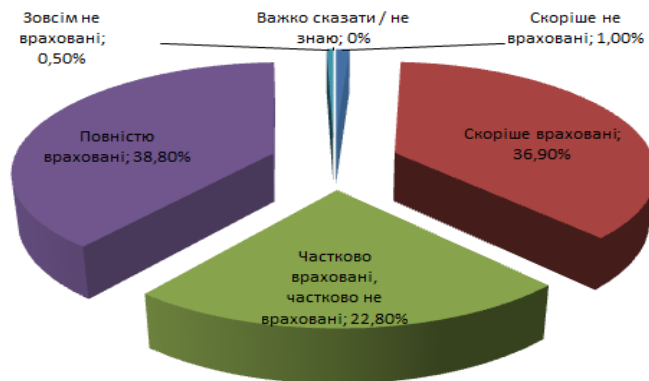

Рис. 3. Врахування пріоритетів розвитку громад у плані розвитку району/міста (відсоток від усіх регіональних експертів, обсяг вибірки 206)

В основному найбільше побоювань і небажання було на початку створення проектів громад, а у процесі, коли співпраця виходила успішною, і особливо наприкінці, коли були видні практичні результати роботи, люди ставали більш упевнені у результатах, більше довіряли один одному і налагоджувались підвалини майбутньої співпраці. На фокус-групах різні зацікавлені сторони погодились у тому, що відносини громадян із владою покращуються у процесі спільної праці над проектами:

- спочатку вони починають розуміти, що такий діалог можливий і він є продуктивним,
- далі досвід успішної співпраці посилює довіру громадян до місцевої влади,
- з іншого боку, представники місцевої влади стають більш схильними враховувати думки громадян й ефективніше їм допомагати.

Як зазначили деякі регіональні експерти, підтримка місцевої влади може бути лише формальністю. Тому у цій співпраці критично важливими є особисті зв'язки, які залежать від лідерів громад та громадських діячів серед працівників проекту та місцевої влади. Якщо порівняти сприйняття експертів (в основному – представників місцевої влади) та громадян щодо змін у відносинах громадян із місцевою владою, то експерти є як мінімум удвічі більш оптимістичні, ніж громадяни.

Таблиця 3

Оцінка змін протягом останніх кількох років у відносинах громадян із місцевою владою (відсоток від усіх регіональних експертів, обсяг вибірки 206)

	Дуже зросла	Скоріше зросла	Не змінилась	Скоріше зменшилось	Зовсім зменшилось	Важко сказати / не знаю
Відкритість місцевої влади до діалогу з громадою	40,3	49,5	7,8	1,0	0,0	1,5
Врахування інтересів і думки простих громадян у діяльності місцевої влади	35,4	56,3	6,3	0,5	0,0	1,5
Ефективність діяльності органів місцевої влади	29,8	56,6	9,3	1,5	0,5	2,4

Отже, позитивність відповідей експертів варто сприймати з урахуванням того, що це явно тенденційна самооцінка. Тим не менше, як серед громадян, так і серед експертів (не менше 80%) більше тих, хто вважає, що відносини між громадянами та місцевою владою покращились: на їхню думку, влада стала більш відкритою, стала більше враховувати інтереси і думки простих громадян, зросла як співпраця між громадами та місцевою владою, так і ефективність діяльності органів місцевої влади загалом. Зміни у рівні доступності до представників влади та відкритість до діалогу. Переважна більшість опитаних регіональних експертів вважають, що відкритість місцевої влади до діалогу з громадою дуже чи скоріше зросли (89,8% усіх експертів). Результати опитування членів організацій громад показують, що 50,6% респондентів з основної групи вважають, що за останні кілька років дуже або скоріше зросла відкритість влади до діалогу з громадою.

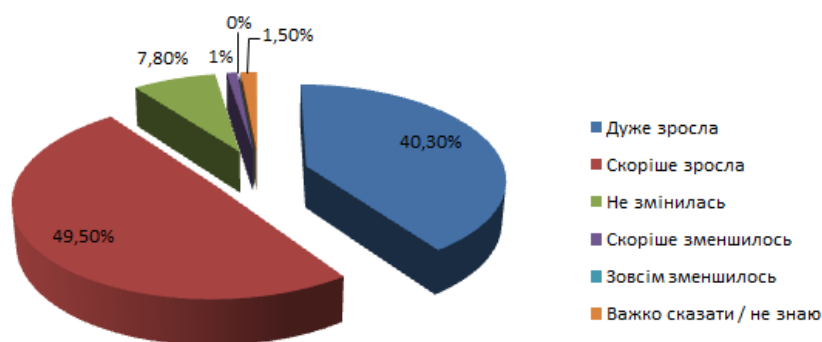

Рис. 4. Оцінка зміни відкритості влади до діалогу з громадою

А серед контрольної групи такої ж думки дотримуються лише 23,3% опитаних. Важливим аспектом є врахування інтересів і думок простих громадян у діяльності місцевої влади. Більша частка регіональних експертів (91,7%) вважають, що дуже чи скоріше зросло врахування інтересів і думки простих громадян у діяльності місцевої влади. Опитування членів організацій громад у цілому підтверджують думки представників місцевої влади: як і в попередньому випадку, суттєво оптимістичніші погляди мають респонденти з основної групи.

Якщо порівнювати дані, отримані в основній та контрольній групах, серед представників основної групи 46,7% вважають, що за останні кілька років дуже або скоріше зросло врахування інтересів і думок простих громадян у діяльності місцевої влади (проти 20,8% серед контрольної групи). Зміни у ставленні громадян до представників влади Ставлення громадян до представників влади є комплексним явищем, однак найбільш показовим індикатором ставлення є довіра.

В опитуванні членів організацій громад респондентам було поставлено два запитання про оцінку їхньої довіри до місцевої та центральної влади за шкалою від 0 («зовсім не довіряю») до 10 («повністю довіряю»).

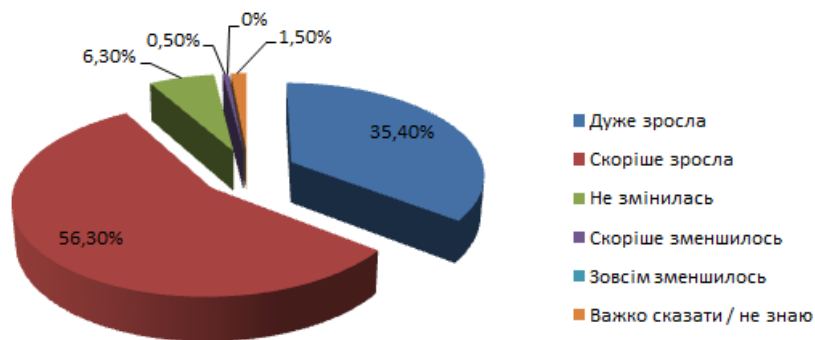

Рис. 5. Оцінка зміни врахування думок простих громадян у діяльності місцевої влади

Опитування населення підтвердило гіпотезу експертів про те, що результативна співпраця з організаціями громади пов'язана із (і найбільш імовірно, є причиною) зростання довіри до влади, особливо місцевої. За 10-бальною шкалою рівень довіри до органів місцевої влади у контрольній групі дорівнює 4,9, тоді як в основній – 6,4. Варто відмітити, що в обох групах довіра до центральної влади є нижчою (хоча довіра до центральної влади знову серед основної групи вища).

Іншим індикатором змін є суб'єктивна оцінка респондентами динаміки довіри до місцевої влади за останні кілька років. Як видно, крім відмінностей у стані довіри на момент опитування, мають місце відмінності у зміні довіри за останні роки: в основній групі на 21,1% більше, ніж у контрольній, тих, хто визнає зростання довіри до представників місцевої влади (41,2% проти 20,8%). Серед керівників

організацій громад 71% впевнено почувається під час спілкування з представниками влади. Лише 7% почуваються невпевнено. Зміни у співпраці між представниками влади та громадами. Якщо врахувати те, що взаємодія із владою є комплексним цілісним процесом, то зі зростанням відкритості влади до діалогу закономірно має відбуватись інтенсифікація та результативність співпраці громадян із місцевою владою.

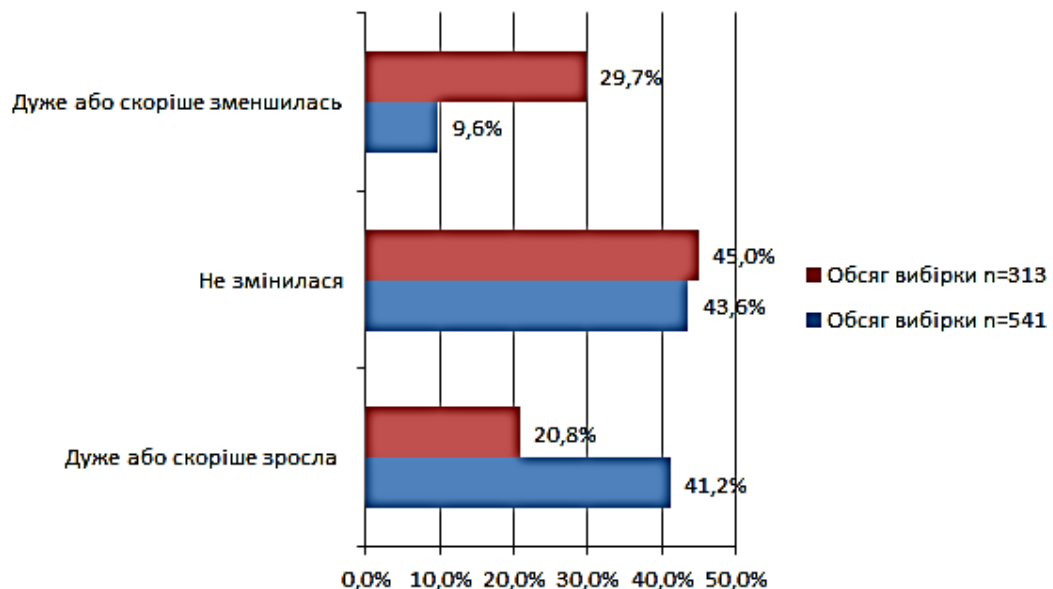

Рис. 6. Оцінка зміни довіри до представників місцевої влади

Дані опитування членів організацій громад демонструють цю тенденцію: в основній групі на 34,3% більше, ніж у контрольній, тих, хто відмічає кількісне зростання співпраці між представниками влади та громадянами, і ця закономірність притаманна як МРГ, так і МПВСР. Зміни у рівні задоволеності громадян роботою представників влади. Загалом, 47,9% респондентів з основної групи в опитуванні членів організацій громад відмітили, що ефективність діяльності органів місцевої влади за останні кілька років зросла. Лише 7,2% висловили думку, що, навпаки, ефективність знизилася. Натомість респонденти з контрольної групи мають протилежні погляди – лише 20,9% вважає, що ефективність покращилася, і аж 24,4% вважають, що ефективність навіть знизилася. Отже, ці зміни визнають на 20% респондентів більше в основній групі, ніж у контрольній, і вони притаманні і для проекту МРГ, і для проекту МПВСР. Закономірно, що, незважаючи на загалом критичне ставлення до роботи влади, у громадах, де у взаємодії із місцевою владою реалізовані проекти ПРООН, опитування членів організацій громад зафіксувало вищий рівень задоволеності роботою місцевої влади: 3,5 в основній проти 2,8 у контрольній (де це значення навіть дещо менше за позицію «наскільки задовольняє, настільки і не задовольняє») – за п'ятибальною шкалою, де 1 – «цілком не задоволений», а 5 – «цілком задоволений».

Список використаних джерел.

1. Бакуменко В. Аналіз проблемного поля державного управління / В. Бакуменко, С. Кравченко, за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С.В. Сьоміна, С.В. Загороднюка. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – С.46.
2. Безуглий О.В. Світовий досвід організації сталого розвитку територіальної громади / О.В. Безуглий // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2006. – Вип. 3 (15). – С. 153–158.
3. Безуглий О. В. Територіальна громада в Україні: напрями та чинники сталого розвитку: автореф. дис. канд. держ. упр.: спец. 25.00.04 “Місцеве самоврядування” / О.В. Безуглий. – Х., 2009. – 17 с.
4. Гальчинська О. А. Мобілізація громади на підтримку дітей та сімей. Тренінговий модуль з підготовки тренерів / О. А. Гальчинська, О. Ю. Герасимова, Т. Клаф, Н. М. Комарова – К.: Фенікс, 2010.– 80 с.
5. Біленчук П. Місцеве самоврядування в Україні: Муніципальне право: навчальний посібник для вузів / П. Біленчук, В. Кравченко, М. Підмогільний; Європ. ун-т управл., безпеки та інформ.-правових технологій; Т-во науковців по сприянню муніципальної реформи «Юрблагодійконсалтинг». – К.: Атіка, 2000. – 302 с.
6. Підкуйко О.О. - Формування моделей розвитку територіальної громади на основі сучасних підходів: теоретичні та практичні аспекти – К.: НАДУ, 2009. – 116 с.
7. Жовнірчик Я.Ф. Формування самодостатніх територіальних громад і стратегія їх економічного саморозвитку / Я.Ф. Жовнірчик // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1-2 (13-14). – С. 324–331.
8. Касперович А.Ю. Перспективы использования социокультурного подхода в исследовании социального взаимодействия в местных сообществах // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 14. – С.446–452.
9. Прокопенко О.Ю. Оптимізація внутрішніх стосунків сільської громади на основі моделі економіки добробуту // Соціально-економічні дослідження в перехідній період. Інноваційно-інвестиційне забезпечення стратегії регіону: Збір. наук. пр. – Львів: Арал, 2006. – Вип. 5 (61). – С. 51-63.
10. Прокопенко О.Ю. Фактори розвитку та критерії оцінки розвитку сільського поселення // Управління регіональним економічним розвитком в контексті сучасних процесів міжнародної інтеграції: Матер. міжвуз. наук. конф. студ. та мол. науков. Івано-Франківськ, 16-18 листопада 2005 р. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2005. – С. 136-140.
11. Семигіна Т. Модель соціального планування на місцевому рівні / Т. Семигіна /Наукові записки НаУКМА. – Т. 59: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. –13 2006. – С. 61–67.